

De toekomst van Venhorst

Feiten, ontwikkelingen, meningen en acties

De toekomst van Venhorst

Feiten, ontwikkelingen, meningen en acties

ir. H. de Kuyper
mevrouw ir. J. Luijten

PON
Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant

maart 2003

ISBN: 90-5049-272-X

PON-publicatie: 03-08

© Copyright PON, Tilburg, 2003

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

Deze publicatie is te bestellen door overmaking van € 6,50 op postbankrekening 1081447 ten name van PON, Tilburg, onder vermelding van PON-publicatie 03-08.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Opdracht	5
1.3	Werkwijze	5
1.4	Organisatie	7
1.5	Opbouw van de rapportage	7
2	Sociaal klimaat	9
2.1	Bevolkingsontwikkeling	9
2.2	Het verenigingsleven	12
3	Het wonen	14
3.1	Het aantal woningen	14
3.2	Het soort woningen	15
3.3	De woningbehoefte	16
3.4	De woonomgeving	19
4	De voorzieningen	20
4.1	De aanwezige voorzieningen	20
4.2	Basisschool St. Cornelius	21
4.3	Rabobank	21
4.4	Gymzaal	22
4.5	Buitensportaccommodatie	23
4.6	Gemeenschapshuis de Horst	24
4.7	Supermarkt	24
4.8	Recreatie	24
5	Verkeer en bereikbaarheid	25
5.1	Verkeersveiligheid	25
5.2	Openbaar vervoer	26
6	Het werken	28
6.1	Bedrijvigheid	28
6.2	Werkgelegenheid	29
6.3	Werkloosheid	30
7	De relatie tussen burger en overheid	32
8	Actiepunten	34
9	Overige aandachtspunten	44
10	Hoe nu verder?	45
	Bijlage: Overzicht van gebruikte bronnen	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het coalitieprogramma van de gemeente Boekel, dat het CDA en Gemeenschapsbelang Venhorst na de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 hebben gesloten, is vastgelegd dat er voor de kleine kern Venhorst een dorpsvisie zal worden ontwikkeld. Zo'n visie kijkt zo'n tien jaar vooruit en geeft antwoord op de vraag hoe de bevolking van Venhorst vindt dat het dorp zich zou moeten ontwikkelen. De visie doet tevens voorstellen voor activiteiten die de ontwikkeling van Venhorst in de gewenste richting bevorderen. De dorpsvisie Venhorst zal worden behandeld in de Boekelse gemeenteraad.

1.2 Opdracht

Het gemeentebestuur van Boekel heeft het PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant opdracht gegeven de totstandkoming van de dorpsvisie voor Venhorst te begeleiden.

1.3 Werkwijze

In de discussies over vraagstukken van kleine kernen en het platteland neemt het begrip 'leefbaarheid' een centrale plaats in. Met leefbaarheid wordt bedoeld op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in brede zin. Er zijn vele studies naar leefbaarheid verricht, niet alleen variërend van uiterst theoretisch tot zeer praktisch, maar ook van globaal tot zeer gedetailleerd. Algemeen wordt onderkend dat leefbaarheid op het platteland bepaald wordt door de volgende aspecten: het sociaal klimaat, het wonen, de voorzieningen, het verkeer en de bereikbaarheid, het werken en de relatie tussen burger en overheid.

Daarnaast is het zaak rekening te houden met het gegeven dat bij het analyseren van de leefbaarheid niet alleen de objectieve, meetbare gegevens van belang zijn. Ook de subjectieve kant, namelijk de beleving van de leefbaarheid door de bewoners, speelt daarbij een grote rol.

Bij het opstellen van een toekomstvisie voor Venhorst hebben de bevolking en haar organisaties dan ook een centrale rol gespeeld. Alleen op die manier ontstaat er immers goed zicht op de ontwikkelingen in en rond het dorp en op de waardering ervan door de inwoners. Bovendien zullen de bevolking en verenigingen mede een rol spelen bij de uitvoering van de voorgestelde activiteiten. De kans van slagen daarop is groot nu ze ook betrokken zijn geweest bij het bedenken en formuleren van die activiteiten.

Om ervoor te zorgen dat zo veel mogelijk mensen op de hoogte raakten en bleven van het project is enkele malen een Nieuwsbrief gepubliceerd. De Nieuwsbrief met als motto *De toekomst van Venhorst* riep mensen op actief mee te doen.

De Nieuwsbrief is verzonden aan alle inwoners van Venhorst en de bewoners van die gedeelten van Boekel en Landhorst die op Venhorst zijn georiënteerd, alsmede aan (de besturen van) alle relevante organisaties, instellingen, verenigingen et cetera. Ook de gemeenteraadsleden ontvingen de Nieuwsbrieven. Daarnaast zijn diverse malen persberichten verzonden aan de lokale media.

Tijdens de totstandkoming van de toekomstvisie zijn twee bijeenkomsten belegd, waarbij alle belangstellende organisaties en bewoners van Venhorst welkom waren. Bij de eerste bijeenkomst is gesproken over de ontwikkelingen die in Venhorst plaatsvinden. Dat gebeurde aan de hand van een toelichting door het PON op de feitelijke situatie in het dorp. Daarbij werden gegevens over alle genoemde deelaspecten van leefbaarheid gepresenteerd. Het ging onder meer om:

- Sociaal klimaat: de ontwikkeling van het aantal inwoners, de leeftijdsopbouw en het verenigingsleven.
- Wonen: de ontwikkeling van het aantal woningen, het soort woningen, bouwactiviteiten, woningbehoefte, woningtoewijzingsbeleid en woonomgeving.
- Voorzieningen: de ontwikkeling van het leerlingaantal, de aanwezigheid van commerciële voorzieningen en voorzieningen op het gebied van gezondheid, sport, cultuur, recreatie et cetera.
- Verkeer en bereikbaarheid: de ontwikkeling van de verkeersintensiteit en het aanbod van openbaar vervoer.
- Werken: de ontwikkeling van het aantal bedrijven en werkzame personen.
- De relatie tussen burger en overheid: de overlegstructuren tussen gemeente en kern of burger.

Met de aanwezigen werden de volgende zaken besproken:

- Kloppen de gegevens?
- Zijn er aanvullingen?
- Wat zijn de belangrijkste ontwikkelingen en hoe worden die ervaren/gewaardeerd?

De tweede bijeenkomst stond in het teken van een discussie over mogelijke activiteiten. Na een toelichting van het PON op de voorgestelde activiteiten werd met de deelnemers gesproken over de volgende vragen:

- Zijn de activiteiten een oplossing voor de gesignaleerde knelpunten?
- Wie moet(en) de activiteiten gaan uitvoeren?
- Worden er activiteiten gemist?

Aan het einde van de bijeenkomst werd iedereen gevraagd de voorgestelde activiteiten door middel van het toekennen van cijfers in volgorde van prioriteit te zetten.

Bij beide bijeenkomsten werden na de centrale toelichting diverse kleine groepen geformeerd, omdat dan de discussie het beste kan worden gevoerd. In elke groep was gezorgd voor gespreksleiding en verslaglegging.

Deze aanpak bleek uitstekend te werken. De belangstelling om deel te nemen aan de discussies was overweldigend. De eerste bijeenkomst werd bezocht door zo'n 150 bewoners. Ze werden verdeeld in zeven kleinere groepen. Zo'n groot aantal discussiegroepen kon echter moeilijk in het dorps huis worden ondergebracht. Daarom werd besloten de tweede discussieavond ook gebruik te maken van ruimten in de nabijgelegen school en kerk. En omdat er de eerste keer betrekkelijk weinig jongeren in de leeftijdscategorie van 15 tot 25 jaar aanwezig waren, werden zij speciaal opgeroepen de tweede bijeenkomst bij te wonen.

Ruim 130 inwoners bezochten de tweede bijeenkomst. Onder hen waren zo'n twintig jongeren. De aanwezigen werden verdeeld in acht groepen, waaronder een groep met uitsluitend jongeren.

1.4 Organisatie

Het PON was eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het project. Maar ook de gemeente speelde een belangrijke rol, bijvoorbeeld bij het verzamelen van feitelijke gegevens en het bieden van inzicht in vigerend en voorgenomen beleid. Om dit zo soepel mogelijk te laten verlopen, werd binnen de gemeente een vaste contactpersoon aangewezen die alle contacten met het PON onderhield.

Daarnaast werd een klankbordgroep geformeerd, bestaande uit de gemeentelijke contactpersoon, de medewerkers van het PON en acht inwoners uit Venhorst. Deze bewoners waren zo gekozen, dat ze een goede vertegenwoordiging vormden van de Venhorstse gemeenschap. De klankbordgroep besprak de voortgang van het project en werd steeds betrokken bij belangrijke beslissingen.

Om de lijn met het gemeentebestuur te waarborgen werd tevens een stuurgroep ingesteld, bestaande uit de verantwoordelijke wethouder, de gemeentelijke contactpersoon, de voorzitter van de klankbordgroep en de medewerkers van het PON.

Zowel de klankbordgroep als de stuurgroep kwamen gedurende de looptijd van het project viermaal bijeen.

1.5 Opbouw van de rapportage

De hoofdstukken 2 tot en met 7 van deze rapportage beschrijven per leefbaarheidsaspect achtereenvolgens de feitelijke situatie, de ontwikkelingen en de meningen daarover van degenen die deel hebben genomen aan de besprekingen. Om het onderscheid helder te maken zijn de feiten en ontwikkelingen steeds in een normaal lettertype weergegeven; de meningen zijn gecursiveerd.

Daarna volgt hoofdstuk 8, waarin de acties zijn benoemd, die naar de mening van de deelnemers een goede bijdrage leveren aan de leefbaarheid van Venhorst. Aan deze acties zal de komende jaren moeten worden gewerkt.

Niet alle zaken die tijdens de discussiebijeenkomsten naar voren zijn gebracht, kunnen vertaald worden in acties.

Het gaat dan enerzijds om kleine, snel te verhelpen ergernissen (zoals losliggende stoeptegels, kapotte lantaarns of slecht onderhouden groen), anderzijds om zaken die moeilijk direct te beïnvloeden zijn (zoals het gevoel van mensen). Om deze zaken niet verloren te laten gaan, zijn ze gerubriceerd in hoofdstuk 9, het overzicht van overige aandachtspunten. Ook hier dient in het verdere vervolg aandacht naar uit te gaan.

De rapportage sluit af met hoofdstuk 10, waarin een aantal suggesties worden gedaan om de komende tijd aan de slag te gaan met de resultaten van de discussies over *De toekomst van Venhorst*.

2 Sociaal klimaat

2.1 Bevolkingsontwikkeling

In 1981 verscheen het *Dorpenplan Venhorst*, een coproductie van de gemeente Boekel en stedenbouwkundig bureau Croonen. Daarin is onder meer een vooruitberekening van het aantal inwoners van Venhorst opgenomen. Op 1 januari 1980 telde Venhorst 1.433 inwoners. Volgens de berekening uit het Dorpenplan zou dat aantal op 1 januari 1990 1.599 bedragen. De cijfers uit tabel 1 laten zien dat Venhorst minder hard is gegroeid dan ruim twintig jaar geleden werd voorzien, want pas op 1 januari 1999 passeerde Venhorst de 1.600 inwoners.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal inwoners, absoluut en geïndexeerd (1-1-1997=100)

1 januari	Absolute aantallen*		Geïndexeerd	
	Venhorst	Gemeente	Venhorst	Gemeente
1997	1.552	9.048	100,0	100,0
1998	1.577	9.061	101,6	100,1
1999	1.601	9.113	103,2	100,7
2000	1.627	9.170	104,8	101,3
2001	1.603	9.229	103,3	102,0
2002	1.616	9.298	104,1	102,8
2003	1.626		104,8	

*: Cijfers gelden voor kern en buitengebied

Bron: provincie Noord-Brabant en gemeente Boekel

Hoewel Venhorst dus minder snel groeide dan gedacht, blijkt uit tabel 1 wél dat Venhorst sinds 1997 sneller is gegroeid dan de hele gemeente. Die groei vond echter vooral plaats tussen 1997 en 2000; daarna schommelt het inwonertal van Venhorst tussen de 1.600 en 1.630 inwoners.

Tabel 2: Leeftijdsopbouw in Venhorst

Leeftijds- categorie	1 januari 2002						1 januari 2003					
	absoluut			in procenten			absoluut			in procenten		
	m	v	totaal	m	v	totaal	m	v	totaal	m	v	totaal
0-9	138	122	260	16,8	15,4	16,1	147	126	273	17,6	15,9	16,8
10-19	94	105	199	11,4	13,2	12,3	104	114	218	12,5	14,4	13,4
20-29	101	101	202	12,3	12,7	12,5	87	69	156	10,4	8,7	9,6
30-39	168	142	310	20,4	17,9	19,2	163	150	313	19,5	19,0	19,2
40-49	116	109	225	14,1	13,7	13,9	125	113	238	15,0	14,3	14,6
50-59	108	99	207	13,1	12,5	12,8	107	100	207	12,8	12,6	12,7
60-69	56	58	114	6,8	7,3	7,1	59	60	119	7,1	7,6	7,3
70-79	36	43	79	4,4	5,4	4,9	38	44	82	4,6	5,6	5,0
80+	6	14	20	0,7	1,8	1,2	5	15	20	0,6	1,9	1,2
Totaal	823	793	1616	100,0	100,0	100,0	835	791	1626	100,0	100,0	100,0

Bron: gemeente Boekel

In veel kleine dorpen neemt het aandeel jongeren af, terwijl het aandeel ouderen juist toeneemt. Deze tendensen worden wel aangeduid met de termen 'ontgroening' en 'vergrijzing'. In hoeverre ook Venhorst te maken heeft met deze verschijnselen, is niet echt uit tabel 2 af te leiden. Het gaat hier immers over cijfers van slechts twee, opeenvolgende jaren.

De cijfers laten wel zien dat het aantal jongeren (tot twintig jaar) in Venhorst vrij groot is en in de twee betreffende jaren nog verder toeneemt, terwijl de groep 20- tot 30-jarigen juist kleiner wordt. Het aantal ouderen (zestig-plussers) neemt toe, behalve in de alleroudste categorie. De ouderen, vooral die van boven de 70, zijn vooral vrouwen.

Tabel 3: Meest voorkomende huishoudentypen in Venhorst

Huishouden	In procenten
Gezinnen met jonge kinderen	35,1
Gezinnen met oudere kinderen	30,1
Ouder paar zonder kinderen	14,0

Bron: www.funda.nl

Tabel 3 toont aan dat in Venhorst de categorie 'gezinnen met jonge kinderen' het grootst is (dat komt overeen met tabel 1, waaruit blijkt dat het aantal kinderen groeit). 'Gezinnen met oudere kinderen' komen in Venhorst wat minder vaak voor. De groep 'ouder paar zonder kinderen' is een groep die in de toekomst waarschijnlijk groter zal worden.

Tabel 4: Meest voorkomende opleidingsniveaus in Venhorst

Opleidingsniveau	In procenten
MBO	42,9
Lager onderwijs of LBO	30,7
HBO of universitair	26,5

NB Deze gegevens zijn gebaseerd op informatie die de ouders geven, wanneer ze kinderen aanmelden op de basisschool.

Bron: www.funda.nl

Het meest voorkomend opleidingsniveau van de Venhorstse inwoners is middelbaar beroepsonderwijs, gevolgd door de categorieën lager of lager beroepsonderwijs en hoger beroepsonderwijs of universiteit.

Tabel 5: Verhuizingen binnen, van en naar Venhorst tussen januari 2001 en oktober 2002

	Aantal personen vertrokken uit Venhorst	Aantal personen gevestigd in Venhorst
	naar	vanuit
Binnen Venhorst	11	
Boekel	7	8
Overig Noordoost-Brabant	6	5
Overig Noord-Brabant	11	9
Overig Nederland	8	3
Buitenland	1	1
Totaal *	33	26

*: Bij het totaal zijn de verhuizingen binnen Venhorst buiten beschouwing gelaten

Bron: gemeente Boekel

Tabel 5 laat zien dat de meeste verhuisbewegingen in de periode januari 2001 tot en met oktober 2002 plaatsvonden binnen Venhorst: 11 personen verhuisden binnen het dorp. Ook de binding met Boekel is sterk. Dat geldt ook voor de regio en de rest van de provincie. Tot slot valt op dat meer mensen uit Venhorst naar elders in Nederland verhuisden, dan zich daaruit in Venhorst vestigden.

De cijfers als geheel wijzen erop dat de Venhorstse bevolking een sterke lokale en regionale binding heeft.

Meningen van de deelnemers

Ondanks dat de binding vroeger nog sterker was (door kerk en boerenbond), zien de deelnemers Venhorst nog altijd als een hechte dorpsgemeenschap zonder tegenstellingen. Dit maakt Venhorst heel sterk. De sociale controle is groot. De bevolking van Venhorst staat wel wat afwachtend ten opzichte van veranderingen.

De verwachting is dat het aandeel ouderen zal stijgen (nu is bijna 13% van de inwoners tussen de 50 en 59 jaar). Opvallend vinden de deelnemers het kleine aandeel in de leeftijdscategorie 20 tot 29 jaar (minder dan 10%); dat is relatief weinig vergeleken met andere leeftijdsgroepen. Verlaten die mensen juist het dorp?

Jongeren vertrekken met name omdat zij elders gaan werken of studeren. Terugkeer naar het dorp is moeilijk, omdat de woningen te duur zijn. Om de jeugd in het dorp te behouden is voldoende (betaalbare) woningbouw en werkgelegenheid noodzakelijk. Ook het verdwijnen van voorzieningen en (sport)accommodaties die niet geschikt zijn maakt het moeilijk om jongeren in de kern vast te houden.

Ouderen trekken (reeds op jongere leeftijd) weg door het gebrek aan voorzieningen en geschikte huisvesting in Venhorst, aldus de deelnemers.

2.2 Het verenigingsleven

Tabel 6: Verenigingen in Venhorst

	Verenigingen	Aantal leden
Sport	Handbalvereniging Vespo	135
	Visclub De Boekhorst	300
	Korfbalvereniging JES	135
	Rijvereniging St. Joseph	8
	Ponyclub St. Joseph	17
	Schietsportvereniging De Korrel	25
	Voetbalvereniging Venhorst	330
	Twee gymclubs	40 - 50
	Damesgymclub	60
	Biljartvereniging	20
	Jeu de boulesclub	?
	Dartvereniging	15
	Motorcrossvereniging	?
	Volleybalvereniging	25*
Cultuur	Oranjecomité Boekel-Venhorst	
	CV De Peeltuuters	
Educatie en bewustwording	KVO	
Jeugd en jongeren	KPJ afdeling Venhorst	
	Oudervereniging basisschool	
Kunstzinnige en culturele vorming	Comité Venhorst Creatief	
	Volksdansgroep Heidebloem	
	Fanfare Echo der Peel	
	Ouderenkoor Verscholen Klanken	
	Parochieel Zangkoor Venhorst	

Ouderen en gehandicapten	KBO St. Anna VOGG afdeling Venhorst Zonnebloem afdeling Venhorst Invalidenbond
Zorg en dienstverlening	EHBO-vereniging St. Lidwina
Natuur en milieu	Tuinclub
Belangenbehartiging	Ondernemersvereniging Venhorst ZLTO, afdeling Boekel-Venhorst

*: de volleybalvereniging is statutair gevestigd in Odiliapeel; ze telt zo'n 25 leden uit Venhorst

Bron: *Gemeentegids 2001*, gemeente Boekel, informatie van deelnemers

Venhorst telt vele, al dan niet gesubsidieerde, verenigingen. Zij dragen gezamenlijk bij aan de leefbaarheid van het dorp. Datzelfde kan gezegd worden van de jaarlijks terugkerende activiteiten in Venhorst, zoals het carnaval en de kermis.

Meningen van de deelnemers

Men heeft veel waardering voor het verenigingsleven. Er worden echter wel problemen verwacht bij het werven van vrijwilligers, bijvoorbeeld voor bestuursfuncties.

3 Het wonen

3.1 Het aantal woningen

Het *Dorpenplan Venhorst* uit 1981 maakte ook een vooruitberekening van het aantal woningen. Op 1 januari 1980 had Venhorst volgens dit plan 349 woningen. Gelet op de verwachte groei van de bevolking en rekening houdend met het provinciale beleid (dat ervan uitging dat het aantal inwoners in de kleine kernen gelijk zou blijven) zouden dat er op 1 januari 1990 475 moeten zijn. In werkelijkheid werd in Venhorst minder gebouwd, want pas op 1 januari 1997 telde Venhorst 479 woningen, zoals blijkt uit tabel 7.

Tabel 7: Ontwikkeling aantal woningen, absoluut en geïndexeerd (1-1-1997=100)

1 januari	Absolute aantallen *		Geïndexeerd	
	Venhorst	Gemeente	Venhorst	Gemeente
1997	479	3.017	100,0	100,0
1998	483	3.029	100,8	100,4
1999	491	3.093	102,5	102,5
2000	498	3.129	104,0	103,7
2001	501	3.142	104,6	104,1
2002	505	3.164	105,4	104,9

*: Cijfers gelden voor kern en buitengebied

Bron: provincie Noord-Brabant en gemeente Boekel

Het blijkt dat het aantal woningen in Venhorst sinds 1997 relatief iets sneller is toegenomen dan in de hele gemeente Boekel.

Op 1 januari 2002 waren in het bestemmingsplan Voskuilen nog acht kavels beschikbaar. Inmiddels zijn hierop allemaal woningen in aanbouw. Dat betekent dat er in Venhorst op dit moment geen bouw kavels meer beschikbaar zijn. De verwachting is echter wel, dat er op korte termijn weer bouw-mogelijkheden komen.

Zo heeft de gemeente Boekel gebruik gemaakt van het provinciale pilot-project 'Bouwen voor specifieke groepen in kleine kernen' - het gaat hierbij om het realiseren van woningen voor jonge starters en ouderen. De provincie heeft het bouwplan voor Venhorst, bestaande uit tien woningen op de locatie Van Duijnhoven, onder voorbehoud goedgekeurd. Er worden voor Venhorst vijf woningen uit het provinciale budget gereserveerd; de overige vijf komen ten laste van het gemeentelijke contingent. De gemeente moet de plannen vóór 1 september 2003 uitwerken en indienen bij de provincie. Als de gemeente overeenstemming bereikt met de eigenaar van de grond en de provincie keurt de plannen goed, kunnen de woningen in 2004 worden gebouwd.

Verder voorziet de *StructuurvisiePlus* in de bouw van acht woningen in 2006 (plan Voskuilen fase 3) en twaalf woningen in 2009 (plan inbreiding kerkhof).

Wellicht dienen zich tussentijds nog nieuwe mogelijkheden aan, bijvoorbeeld als het kantoor van de Rabobank vrijkomt (zie ook hoofdstuk 4).

Meningen van de deelnemers

De mening dat er in Venhorst te weinig wordt gebouwd leeft breed onder de deelnemers. De behoefte aan nieuwe woningen wordt geschat op tien per jaar, in plaats van de vijf woningen die nu gemiddeld per jaar worden gebouwd.

Daarbij pleiten de deelnemers ervoor dat nieuwbouw een continuproces moet zijn. Mogelijkheden voor continuwoningbouw moeten ook in de toekomst worden gegarandeerd.

Men heeft behoefte aan een prognose van het aantal te bouwen woningen in de toekomst zodat jongeren weten waar ze aan toe zijn. Ook moeten de toewijzingscriteria duidelijk zijn.

3.2 Het soort woningen

Tabel 8: Verhouding huur-/koopwoningen

Woningen	In procenten
Koop	92
Sociale huur	7
Particuliere huur	1

Bron: Werkgroep '2duizend'

Hoewel de gegevens uit tabel 8 dateren uit 1998, zal de verhouding tussen huur- en koopwoningen sindsdien niet ingrijpend gewijzigd zijn. Venhorst telt vooral koopwoningen, daarnaast een klein percentage huurwoningen dat met name in bezit is van woningstichting PeelrandWonen.

Tabel 9: Samenstelling van de woningvoorraad

Woningtype	In procenten
Vrijstaand of twee onder een kap	77
Hoek- of tussenwoning	9
Seniorenwoning	4
Appartement of boven/benedenwoning	3
Woning met bedrijf	6

Bron: Werkgroep '2duizend'

Ook de gegevens van tabel 9 zijn van 1998. Venhorst heeft vooral vrijstaande woningen of twee-onder-een-kappers. Alle andere woningtypen komen veel minder vaak voor.

Meningen van de deelnemers

De kwaliteit van de woningen wordt in het algemeen sterk gewaardeerd.

Over de seniorenwoningen zijn enkele opmerkingen gemaakt. Zo liggen de seniorenwoningen aan de Meester Mennehof in een te rustige omgeving (er gebeurt niets op straat). Dat zou verbeterd kunnen worden door de aanleg van een wandelpad.

Een punt van aandacht is de vraag of de seniorenwoningen wel geschikt zijn voor minder validen. Denk bijvoorbeeld aan drempels, de deurbreedte of draaicirkels van rolstoelen.

Een aantal seniorenwoningen wordt bewoond door jongeren. Op zich is daar niets op tegen, maar als er onder ouderen vraag is naar seniorenwoningen, dan moeten zij voorrang krijgen in de voor ouderen geschikte woningen. Dat kan wellicht contractueel worden vastgelegd, aldus de deelnemers.

3.3 De woningbehoefte

Een indicatie voor de woningbehoefte in Venhorst kan worden verkregen uit de ingeschreven belangstellenden voor bouwgrond of een huurwoning. Gegadigden voor een bouw perceel staan ingeschreven bij de gemeente, voor een huurwoning moet men zich inschrijven bij woningstichting Peelrand-Wonen.

Bij de gemeente stonden eind 2002 in totaal 107 mensen ingeschreven voor bouwgrond of een koopwoning in Venhorst. Tabel 10 geeft aan voor welk woningtype zij zich hebben ingeschreven.

Tabel 10: Ingeschreven woningzoekenden voor een bouw perceel/koopwoning in Venhorst

Soort perceel/woning	Aantal ingeschrevenen
Vrijstaande woning	69
Twee onder een kap	30
Hoek- of tussenwoning	4
Seniorenwoning	1
Appartement	3
Totaal	107

Bron: gemeente Boekel

Het blijkt dat er in Venhorst vooral behoefte is aan vrijstaande woningen of twee-onder-een-kappers. Verder kunnen er moeilijk conclusies worden verbonden aan deze cijfers. Zo zijn de cijfers onzuiver, want mensen kunnen zich voor meerdere categorieën inschrijven. Bovendien is niet duidelijk hoeveel ingeschrevenen op dit moment al een woning in Venhorst bezitten en dus na verhuizing een woning achterlaten.

Eind januari 2003 stonden bij woningstichting PeelrandWonen in totaal 43 mensen ingeschreven voor een huurwoning in Venhorst. Tabel 11 geeft meer gedetailleerde cijfers.

Tabel 11: Ingeschreven woningzoekenden voor een huurwoning in Venhorst

Soort woning	Actief	Passief	Totaal
	woningzoekend	woningzoekend	
Eengezinswoning	13	4	17
Benedenwoning voor 1 of 2 personen tot 55 jaar	10	4	14
Seniorenwoning	1	11	12
Totaal	24	19	43

Bron: Stichting PeelrandWonen

Woningstichting PeelrandWonen maakt onderscheid tussen 'actief' en 'passief' woningzoekenden. Een woningzoekende is 'actief' als hij of zij binnen één jaar na (her)inschrijving een woning wenst. Een woningzoekende is 'passief' als hij of zij langer dan een jaar wilt wachten - men schrijft zich dan in om punten op te bouwen.

Inschrijving voor een huurwoning in Venhorst is alleen mogelijk als men een sociale of economische binding met Venhorst heeft.

De cijfers uit tabel 11 laten zien dat degenen die zich inschrijven voor een eengezins- of benedenwoning voor het merendeel 'actief' woningzoekend zijn, terwijl men voor een seniorenwoning vooral 'passief' woningzoekend is. Dat duidt erop dat mensen zich vaak uit voorzorg inschrijven voor een seniorenwoning. Daarbij moet worden opgemerkt dat men zich in Venhorst niet kan inschrijven voor een huurappartement, omdat die er niet zijn.

Iedere twee jaar maakt de provincie voor alle gemeenten in Noord-Brabant een berekening van de verwachte woningbehoefte. Uit de meest recente prognoses blijkt dat de woningbehoefte in de gemeente Boekel voor de periode 2002-2010 ligt op 205 woningen en voor de periode 2010 tot 2020 350 woningen. Hoe deze cijfers voor Venhorst zouden zijn, is niet bekend.

Meningen van de deelnemers

In de discussies over De toekomst van Venhorst bleek de behoefte aan woningen een heet hangijzer te zijn. Maar de meningen aan welk soort woningen nu precies behoefte is, bleken uiteen te lopen.

Wél was er brede overeenstemming over het feit dat het van groot belang is dat jongeren die dat willen in Venhorst kunnen blijven wonen. Leefbaarheid hangt samen met de mogelijkheid voor de jeugd om zich in het dorp te kunnen vestigen, zo werd gesteld. Door het ontbreken van betaalbare woningen trekt de jeugd weg. Nieuwbouw leidt nagenoeg niet tot doorstroming en vanwege het geringe aanbod van huurwoningen is huren nauwelijks mogelijk.

Daarnaast kwam naar voren dat er te weinig geschikte woningen voor ouderen zijn. Dat bracht sommigen tot de conclusie dat er in Venhorst voor starters betaalbare en voor ouderen toegankelijke woningen (gelijkvloers) moeten komen. Anderen gaven aan dat starterswoningen daarbij de voorkeur hebben boven ouderenwoningen.

Uiteindelijk lijkt men zich te kunnen vinden in de constatering dat er meer gevarieerd moet worden gebouwd, zowel qua prijs als qua vorm. Er is behoefte aan woningen, die niet te duur zijn (met name voor starters), niet te groot en dus geschikt voor tweepersoonshuishoudens. Door de slaap- en badkamer gelijkvloers te bouwen ontstaan multifunctionele woningen die geschikt zijn voor ouderen én starters.

Dat werd nog eens onderschreven door mensen die opmerkten dat er in Venhorst behoefte is aan zowel huur- als koopwoningen en zowel grondgebonden woningen als appartementen.

Een apart pleidooi werd gehouden voor woningsplitsing. Het moet mogelijk zijn om bijvoorbeeld boerderijen om te bouwen tot twee woningen. Op die manier kunnen ouders eventueel bij de kinderen wonen.

De uiteenlopende meningen over welke woningen nu eigenlijk in Venhorst gewenst zijn bracht de deelnemers tot de conclusie dat er behoefte is aan een inventarisatie van de wijze waarop mensen willen wonen.

Ook over de vraag naar bouwkavels zijn diverse opmerkingen gemaakt. Zo zouden jongeren, volgens een aantal deelnemers, met name behoefte hebben aan vrije kavels en niet zozeer aan bestaande woningen.

Er werd gepleit voor wat kleinere kavels met een oppervlakte tussen 300 en 600 m². Daarbij is het wel van belang dat de huizen in verhouding staan tot de kavel, dus niet te grote huizen op te kleine kavels.

Over de grondprijzen werd gesteld dat die, gelet op het beperkte voorzieningenniveau in het dorp, in Venhorst lager zouden moeten liggen dan in Boekel. Ook werd gepleit voor grotere percelen op uitbreidingslocaties, waarbij de grond goedkoper zou moeten zijn. Nu is de grond soms duurder dan het woonhuis dat erop komt.

Volgens de deelnemers moet er een nieuw bestemmingsplan komen. Er zijn diverse suggesties voor locaties gedaan: ten westen van de Telefoonstraat, de Statenweg (die dient dan verlegd te worden), ten noorden van De Biezen, het plantsoen aan de Statenweg/Daandelendennen, het Kerkhofpad (daar kunnen seniorenwoningen worden gebouwd) en als het pand van de Rabobank vrijkomt kunnen daar door ver- of nieuwbouw appartementen komen.

De meningen over het al dan niet bebouwen van de velden voor hand- en korfbal (als die zijn verplaatst - zie ook hoofdstuk 4) zijn verdeeld. Enerzijds is het een geschikt terrein voor inbreiding, maar er moeten ook open plekken (waaronder een evenemententerrein) blijven in het dorp. Niet alles moet worden dichtgebouwd. Ook het plein aan de Zanddelweg moet behouden blijven. Men is het erover eens dat niet alle plekken in het dorp door inbreiding moeten worden volgebouwd.

In zijn algemeenheid werd gesteld dat de gemeente een actief aankoopbeleid moet voeren van grond voor woningbouw.

Over nieuwe woonmogelijkheden voor senioren liepen de meningen wat uiteen. Sommigen vinden dat voorkomen moet worden dat er een wijk ontstaat waar uitsluitend ouderen wonen. Anderen geven juist de voorkeur aan clustering van seniorenwoningen bij het centrum en het steunpunt, omdat dat extra mogelijkheden biedt voor een efficiëntere zorgverlening.

3.4 De woonomgeving

De kwaliteit van de woonomgeving in Venhorst is goed. Uit- en inbreidingsplannen (Voskuilen, Statenweg-Daandelendennen) hebben wel te maken met milieuhinderproblematiek (stankcirkels).

Meningen van de deelnemers

De deelnemers hebben veel waardering voor de kwaliteit van de woonomgeving. Een paar kleine opmerkingen:

- *de overstort van het riool op De Biezen geeft problemen;*
- *groenvoorzieningen worden slecht onderhouden;*
- *in het buitengebied ontbreken kabel en gas;*
- *de ontvangst van mobiele telefoons is op veel plaatsen in Venhorst slecht;*
- *er is behoefte aan een hondenuitlaatplaats (nu worden honden uitgelaten aan De Biezen/Zanddelweg; dit leidt tot stankoverlast voor de omwonenden);*
- *binnen de bebouwde kom zou dezelfde straatverlichting moeten worden toegepast; nu staan er allerlei verschillende soorten straatlantaarns.*

Tot slot wordt bij dit onderdeel opgemerkt dat de gevolgen van de reconstructie van het buitengebied niet ten koste mogen gaan van het woongenot in Venhorst.

4 De voorzieningen

4.1 De aanwezige voorzieningen

Venhorst telt diverse voorzieningen, die per categorie zijn weergegeven in tabel 12.

Tabel 12: Voorzieningen in Venhorst

Voorzieningen	
Winkels	Supermarkt, drogist, meubels, badkamermeubelen, cadeau- en bloemboetiek, fietsen, kapsalon, schoonheidssalon, sanitair en bouwmaterialen, autobedrijf, tankstation
Sociaal-cultureel	Gemeenschapshuis De Horst, sociaal-cultureel centrum De Slenk, peuterspeelzaal Het Kiezeltje, jeugdsoos Sloepie-centrum
Medisch	Fysiotherapeut, pedicure
Onderwijs	Basisschool St. Cornelius
Sport	Gymnastieklokaal, drie voetbalvelden plus een oefenterrein, twee korfbalvelden, twee handbalvelden, buitenmanege, visvijver, schietlokaal, jeu de boulesbaan
Recreatie en toerisme	Peellandschapspark Voskuilenheuvel, minicamping Hoenderhof, fiets- en wandelroutes, dierenweide, evenemententerrein
Overige	Kerk, bank, postagentschap, ouderensteunpunt, restaurant, café, cafetaria, snackbar, autorijschool, telefooncel

Bron: *Gemeentegids 2001*, telefoongids, gegevens van deelnemers

Enkele van de genoemde voorzieningen worden in de paragrafen 4.2 tot en met 4.8 nader uitgewerkt. De algemene opmerkingen zijn hieronder weergegeven.

Meningen van de deelnemers

De deelnemers maken zich zorgen over het ontbreken van zorgvoorzieningen in Venhorst. Daarbij worden met name genoemd een huisarts, apotheek en consultatiebureau. Daarnaast werden als knelpuntgenoemd dat de thuiszorg kampt met onderbezetting, de huisartsenpost te ver weg is (vooral in het weekend) en niet goed werkt. De telefonische bereikbaarheid is slecht, waardoor er veel heen en weer moet worden gebeld;

Ook voorzieningen voor de jeugd van 12 tot 18 jaar ontbreken. Genoemd zijn een hangplek, een jeugdsoos (die zou bijvoorbeeld in De Horst kunnen), een geasfalteerd speelveld met basketbalkorf en verplaatsbare speeltoestellen (halfpipe).

Er wordt gepleit voor een plaats met verlichting (parkeerplaats, sportveld of weiland), die in de winter snel kan worden omgetoverd tot ijsbaan.

De openbare ruimte zou wat meer aankleding verdienen, bijvoorbeeld door bankjes en eventueel tafels te plaatsen. Ook een kiosk in het dorp is een aardig idee.

Als de pastoor stopt, vreest men voor de toekomst van de kerk. Wat te doen met de kerk, de pastorie en de tuin?

Tot slot twee suggesties voor de afvalinzameling:

- *Er zou een mogelijkheid moeten zijn om een of twee keer per jaar grof vuil te storten of te laten ophalen.*
- *Er zou een afgesloten plaats (in verband met brandgevaar) voor inzameling van oud papier moeten zijn.*

4.2 Basisschool St. Cornelius

Basisschool St. Cornelius in Venhorst telt op 1 augustus 2002 negen groepen. Tabel 13 geeft de ontwikkeling van het aantal leerlingen van de basisschool weer.

Tabel 13: Aantal leerlingen basisschool St. Cornelius, absoluut en geïndexeerd (1999 = 100)

Jaar	Absolute aantal	Geïndexeerd
1999	195	100.0
2000	192	98.5
2001	194	99.5
2002	205	105.1
2003 (prognose)	204	104.6
2004 (prognose)	217	111.3
2005 (prognose)	210	107.7
2006 (prognose)	216	110.8

Bron: gemeente Boekel

Het aantal leerlingen van de basisschool in Venhorst is de laatste jaren licht gestegen. Volgens vooruitberekeningen zal die groei de komende jaren nog doorgaan. Dat komt goed overeen met de gegevens over de leeftijdsopbouw (tabel 2).

4.3 Rabobank

De Rabobank is van plan om het kantoor in Venhorst binnenkort te sluiten. De geldautomaat zou wellicht verplaatst kunnen worden naar gemeenschapshuis De Horst, waar eveneens een ruimte voor spreekuur zou kunnen worden ingericht. De plannen van de Rabobank worden betrokken bij de acties (zie hoofdstuk 8).

Mening van de deelnemers

Door de deelnemers wordt gepleit voor behoud van de voorzieningen van de Rabobank.

4.4 Gymzaal

De gymzaal van Venhorst wordt zowel gebruikt door de basisschool als door een aantal verenigingen. De basisschool gebruikt de gymzaal in het schooljaar 2002-2003 16,25 uur per week. Bij een schooljaar van veertig weken komt dat overeen met 650 uur per jaar.

Het gebruik van de gymzaal door verenigingen is de laatste jaren verminderd, zo laten de cijfers uit tabel 14 zien.

Tabel 14: Gebruik door verenigingen van de gymzaal in Venhorst

Schooljaar	Aantal uren
1996-1997	806
1997-1998	780,25
1998-1999	756,25
1999-2000	1046
2000-2001	557
2001-2002	563

Bron: gemeente Boekel

De forse teruggang in het gebruik tussen 1999-2000 en 2000-2001 is te verklaren uit het feit dat toen De Slenk in gebruik is genomen. Daardoor is de senioren-gymnastiek voor het grootste deel verplaatst van de gymzaal naar De Slenk.

Voor het jaar 2001-2002 is bekend voor welke activiteiten de gymzaal wordt gebruikt.

Tabel 15: Gebruik van de gymzaal per vereniging in 2001-2002

Activiteit	Aantal uren
Volleybal	177
Zaalvoetbal	46
Gym voor ouderen	177
Korfbal	153
Andere sporten	10
Totaal	563

Bron: gemeente Boekel

Tabel 15 maakt duidelijk dat de gymzaal behalve door de school ook gebruikt wordt voor voornamelijk volleybal, senioren-gymnastiek en korfbal.

Meningen van de deelnemers

Over de gymzaal zijn vele opmerkingen gemaakt. Zo is de gymzaal te klein voor echte sportwedstrijden. Daarom moeten de buitensportverenigingen (korfbal en handbal) in de wintermaanden uitwijken naar een locatie buiten Venhorst. Ook de volleybalclub kampt ermee dat de gymzaal te klein is.

Er wordt opgemerkt dat de gebrekkige accommodatie er de oorzaak van is dat veel Venhorstenaren buiten het dorp sporten. Zij zouden, als er een geschikte accommodatie was, terugkomen.

Men pleit er daarom voor dat de gymzaal wordt uitgebreid, zodat die aan de eisen voor binnensport voldoet. Mogelijk is een sporthal als multifunctioneel gebouw te realiseren. Daar wordt tegenin gebracht dat er voor de gemeenschap van Venhorst alleen te weinig behoefte is aan een sporthal.

Ook voor de school is de gymzaal van belang. Schoolkinderen moeten kunnen sporten in de nabijheid van de school. Daar moeten ook douches aanwezig zijn.

Tot slot wordt opgemerkt dat de verlichting bij de gymzaal slecht is.

4.5 Buitensportaccommodatie

De buitensportvoorzieningen zijn verspreid over twee locaties. Het voetbalterrein (plus een evenemententerrein) is gelegen aan de rand van het dorp. In de kern van Venhorst is een terrein voor hand- en korfbal met een ruimte voor de schietvereniging.

Meningen van de deelnemers

Deelnemers wijzen erop dat een klankbordgroep al een jaar bezig is met de voorbereiding van de herinrichting van het sportpark. Deze plannen moeten in de toekomstvisie op het dorp worden meegenomen.

Opgemerkt wordt dat de sportverenigingen nu allemaal een eigen clubgebouw hebben. Sommigen vragen zich af of dat wel reëel is, gezien het aantal leden. Geprobeerd moet worden alle verenigingen op één locatie (de voetbalvelden) onder te brengen. Er zijn mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik, maar dan moeten de activiteiten wel combineerbaar zijn.

Schietsportvereniging De Korrel geeft aan dat zij zelfstandig wil blijven. Men vreest voor het voortbestaan als men gebruik moet maken van een multifunctioneel gebouw.

Voor elke vereniging geldt een pleidooi om zelfstandig te blijven. Niet alléén, maar wel zelfstandig. Behoud van alle verenigingen is het streven, aldus de deelnemers.

Tot slot nog enkele korte opmerkingen:

- een tennisclub heeft meerwaarde voor Venhorst;*
- op het sportpark en evenemententerrein ondervindt men problemen in verband met de aanwezigheid van stankcirkels;*
- de verlichting op het korfbalveld en de sportvelden is slecht;*
- er is onvoldoende parkeergelegenheid bij de sportvelden.*

4.6 Gemeenschapshuis de Horst

Meningen van de deelnemers

Over gemeenschapshuis De Horst wordt opgemerkt dat er problemen zijn met het beheer. Daardoor wordt het gebouw minder gebruikt dan zou kunnen. Daarnaast is De Horst toe aan een opknapbeurt.

Er wordt voor gepleit om De Horst samen met De Slenk (en eventueel het oude wit gele kruisgebouw) om te bouwen tot een multifunctioneel dorps-huis, dat gebruikt kan worden door de verenigingen. Wellicht kan ook een combinatie met sportactiviteiten worden gezocht.

Als er gewerkt gaat worden aan nieuwe plannen moeten alle gebruikers daar-in inspraak krijgen.

4.7 Supermarkt

Meningen van de deelnemers

Als de supermarkt zou sluiten, zou dat een enorme aderlating zijn voor de leefbaarheid van Venhorst. De inwoners willen de winkel graag behouden. Maar dat betekent wel dat zij daar samen aan moeten werken door er ook daadwerkelijk de boodschappen te doen. Als de prijzen wat hoger zijn, moet men dat voor lief nemen. Bovendien speelt het imago van een dorpswinkel een belangrijke rol. In de praktijk blijkt namelijk dat veel Venhorstenaren ook als de prijzen niet hoger zijn toch elders hun boodschappen doen. Het is voor Venhorst een groot goed dat er nog een supermarkt is - daarvan moeten mensen zich bewust worden.

Sommigen opperden het idee dat de gemeente de winkel zou kunnen sponsoren, zodat die goedkoper kan werken.

4.8 Recreatie

Meningen van de deelnemers

Er is behoefte aan meer recreatiemogelijkheden. Venhorst zou als recreatieve gemeenschap op de kaart moeten worden gezet. Daarvoor moeten de recreatieve fietspaden verbeterd worden: ze moeten beter worden onderhouden, gescheiden worden van wegen, beter worden bewegwijzerd en langs horecavoorzieningen in de dorpen worden geleid. Dan betekenen ze ook wat voor de leefbaarheid.

Peellandschapspark Voskuilenheuvel heeft uitbreidingsplannen. Men vindt echter dat de bestaande infrastructuur daar niet geschikt voor is, dus bestaat er angst voor overlast.

5 Verkeer en bereikbaarheid

5.1 Verkeersveiligheid

Verkeers(on)veiligheid komt tot uiting in een aantal gegevens: de drukte op de wegen, het aantal ongelukken, et cetera. Voor Venhorst hebben we alleen in beeld gekregen hoe druk het op een aantal wegen is.

Tabel 16: Gemiddeld aantal voertuigen per etmaal (in twee richtingen) in 2002

Locatie	Aantal voertuigen		
	Werkdag	Weekenddag	Weekdag
Statenweg (ten oosten van Venhorst)	3.923	2.668	3.505
St. Josephplein	725	667	725
Telefoonstraat	652	481	595

Bron: gemeente Boekel

Meningen van de deelnemers

De deelnemers hebben vele onveilige situaties benoemd. We rubriceren ze hierna per weg of straat.

Statenweg

- *Het wegdek van het fietspad langs de weg is levensgevaarlijk.*
- *De drempels bij binnenkomst van het dorp zijn te hoog.*
- *De weg is te smal.*
- *De sluis is te smal, waardoor auto's elkaar niet kunnen passeren. Diverse personen hebben de voorkeur uitgesproken voor een rotonde.*
- *De fietsoversteek op de Middenpeelweg is zeer onveilig. De voorkeur gaat ook hier uit naar de aanleg van een rotonde.*
- *Vrachtverkeer veroorzaakt overlast, de weg is hiervoor ongeschikt.*
- *Er wordt te hard gereden.*
- *Bromfietser rijden toch op het fietspad.*
- *Het uitzicht op zijwegen (met name de Gagelstraat) is slecht door de bomen die dicht langs de weg staan.*
- *Schoolgaande fietsers verzamelen zich bij de kruising Statenweg-Telefoonstraat. Dit leidt tot onveilige situaties. Opnieuw wordt gepleit voor een rotonde.*

Voskuilenweg

- *is onveilig voor fietsers (vooral kinderen);*
- *verzoek om verkeerstellingen te houden;*
- *het openbaar groen ligt te dicht langs de weg, waardoor de weg te smal wordt.*

Meidoornstraat

- *ondanks de aanpassingen (30 km-zone) wordt er te hard gereden.*

Telefoonstraat

- *Is onveilig door geparkeerde auto's.*
- *Gepleit wordt voor snelheidsremmende maatregelen: geen drempels, maar bijvoorbeeld flitskasten.*
- *Het openbaar groen wordt verwaarloosd.*
- *Er is overlast van de lichten van auto's (groot licht).*

Buitenwegen algemeen

- *De bermen langs de buitenwegen zijn slecht en worden slecht bijgehouden (gepleit wordt voor graskanttegels).*
- *De buitenwegen (B-wegen) zijn te smal (Voskuilenweg, Daandelendennen, Telefoonstraat, Noordstraat, Peelkensweg).*
- *Als de sloten worden geveegd dient alles direct te worden opgeruimd (niet twee maanden laten liggen).*
- *Er moet een route worden aangegeven waar vrachtverkeer door mag en kan.*
- *Er is veel sluipverkeer (dat zou onderzocht moeten worden).*
- *De bewegwijzering is slecht.*
- *Recreatieve fietspaden worden kapot gereden door auto's. Het deels afsluiten van zandwegen zou een oplossing zijn.*
- *Op het fietspad langs de Wanroyseweg staat een gevaarlijk obstakel waar men omheen moet fietsen. Dat moet worden vervangen.*
- *De snelheid op de buitenwegen moet worden beperkt tot 60 km/uur.*
- *Er ontstaan gevaarlijke situaties door geparkeerde auto's op de wegen/ fietspaden.*
- *Er moet betere verlichting komen langs de toegangswegen naar de sportvoorzieningen.*
- *In gemeenten die grenzen aan de gemeente Boekel wordt slecht gestrooid. Dit leidt tot gevaarlijke situaties.*

Binnenwegen algemeen

- *30-km zones zijn oké, maar drempels worden niet gewenst.*
- *Wegen in de kern zijn te smal voor zwaar verkeer.*
- *Er wordt te hard gereden in de kom (bijvoorbeeld op de Ringbaan).*
- *De stoep in de Meester Mennehof is te smal, zodat mensen op straat moeten lopen. Ouderen willen een wandelpad van de Meester Mennehof naar de Dennenhof.*
- *Het wegdek van het St. Josephplein is slecht. Omwonenden hebben een plan gemaakt voor herinrichting van het plein; mogelijk kan de weg voor de school bij het plein worden betrokken.*
- *Het informatiebord in de kom leidt tot parkeeroverlast het (bord moet net voor de kom worden geplaatst).*

5.2 Openbaar vervoer

Venhorst wordt aangedaan door buurtbuslijn 168 (Deurne - Milheeze - Bakel - De Mortel - Gemert - Elsendorp - Venhorst - Boekel vv).

Tabel 17: Frequentie en globale tijden van lijn 168

	1 x per 2 uur, richting Boekel	1 x per 2 uur, richting Deurne
Werkdagen	07.25 - 17.25	07.40 - 17.40
Zaterdagen	13.25 - 17.25	13.40 - 17.40

Bron: Hermes Groep NV

Daarnaast kunnen inwoners van Venhorst gebruik maken van de taxihopper, die de gehele regio Noordoost-Brabant bedient. De taxihopper is duurder dan het openbaar vervoer, maar goedkoper dan een gewone taxi. De taxihopper rijdt iedere dag van zes uur 's morgens tot een uur 's nachts (op vrijdag, zaterdag, zon- en feestdagen tot twee uur 's nachts).

Iedereen kan gebruik maken van de taxihopper; reizigers met een speciale taxihopperpas (die iedereen gratis kan krijgen) krijgen korting. De taxihopper is ook bestemd voor mensen met een WVG-indicatie (WVG = Wet Voorzieningen Gehandicapten). Zij kunnen reizen tegen een speciaal tarief.

Het is niet bekend hoe intensief de taxihopper door inwoners van Venhorst wordt gebruikt; dat is alleen bekend voor de hele gemeente Boekel.

Meningen van de deelnemers

Venhorst is slecht voorzien van openbaar vervoer, aldus de deelnemers. Daardoor zijn bewoners aangewezen op de eigen auto. Maar dat is met name voor de jeugd en voor ouderen problematisch.

De buurtbus zou vaker moeten rijden en de verbinding met school moet beter. De aansluiting in Boekel op de bus naar Gemert, Uden en Veghel is slecht.

De ervaringen met de taxihopper zijn wisselend. Veel mensen denken nog steeds dat de taxihopper alleen voor ouderen is.

Tot slot wordt opgemerkt dat te goed openbaar vervoer wel eens ten koste zou kunnen gaan van voorzieningen (met name de middenstand) in Venhorst.

6 Het werken

6.1 Bedrijvigheid

Venhorst is van oudsher een agrarische gemeenschap. Uit tabel 18, die de meest recente gegevens bevat, blijkt dat dat nog altijd het geval is.

Tabel 18: Aantal agrarische bedrijven in Venhorst

Agrarische sector	Aantal bedrijven
Rundveebedrijven	15
Varkenshouderijen	25
Nertsenbedrijven	4
Champignonkwekerijen	4
Kassen/bloementeelt	7
Viskwekerijen	3
Kalvermesterijen	2
Loonwerkers	4
Overige (waaronder pluimveehouderijen)	10
Totaal	74

Bron: Klankbordgroep reconstructie

Tabel 19 geeft een overzicht van de niet-agrarische bedrijven in Venhorst, onderverdeeld naar de verschillende sectoren.

Tabel 19: Ontwikkeling aantal niet-agrarische bedrijven in Venhorst

Sector	1998	1999	2000	2001	2002
Industrie	13	13	14	15	15
Bouwnijverheid	8	11	14	17	18
Handel en reparatie	21	20	22	22	25
Horeca	4	4	4	4	4
Vervoer, opslag en communicatie	5	5	7	6	7
Financiële instellingen	2	2	2	2	2
Zakelijke dienstverlening	7	16	16	16	16
Onderwijs	2	2	2	2	2
Gezondheids- en welzijnszorg	2	4	4	4	4
Overige diensten	7	7	9	8	8
Totaal	71	66	94	96	101

Bron: ETIN Adviseurs

Tabel 19 laat zien dat Venhorst ook buiten de agrarische sector heel wat bedrijven telt. Dat aantal is sinds 1999 zelfs gestaag gegroeid. Dat is van belang, want bedrijvigheid draagt bij aan de levendigheid en daarmee aan de leefbaarheid van het dorp. Naast de agrarische sector is de meeste bedrijvigheid te vinden in de industrie, bouw, handel en reparatie plus de zakelijke dienstverlening.

Venhorst beschikt over een bedrijventerrein aan de Statenweg. Dat is volledig bezet. Uit gegevens van de gemeente blijkt dat er momenteel vijf bedrijven in Venhorst staan ingeschreven voor een bedrijfskavel. Daaronder bevinden zich twee startende bedrijven, in twee gevallen gaat het om bedrijfsverplaatsing en in een geval om bedrijfsuitbreiding.

De kansen op uitbreiding van het bedrijventerrein zijn, gelet op het beleid van hogere overheden, echter gering.

Volgens de gemeente zijn er geen bedrijven in Venhorst die zoveel overlast veroorzaken, dat er aanleiding zou zijn voor verplaatsing.

Meningen van de deelnemers

De deelnemers vinden dat er meer mogelijkheden moeten komen voor kleine bedrijven in Venhorst. Sommigen vinden dat het bedrijventerrein nog uitgebreid zou mogen worden voor eigen bedrijvigheid. De ligging van het terrein aan de Middenpeelweg is ideaal.

Aangegeven is dat het beeld van de behoefte aan bedrijventerrein vertekend is: omdat bekend is dat er geen aanbod is, komen er ook geen aanmeldingen. Startende bedrijven moeten worden gestimuleerd. Mogelijk biedt het bouwen van een bedrijfsverzamelgebouw voor starters en kleinere bedrijven een oplossing.

Er dient snel een bestemmingsplan buitengebied te komen. Het is voor bedrijven nu moeilijk om uit te breiden, omdat de gemeente te veel eisen aan uitbreidingsplannen stelt. Bij de invulling van het buitengebied moet rekening worden gehouden met een kernrandzone rond het dorp, waarin wel mogelijkheden voor ambachtelijke bedrijven en sportaccommodaties zijn.

Er wordt opgemerkt dat men liever geen intensiveringsgebied voor varkensbedrijven nabij Venhorst heeft, zoals voorgesteld door de reconstructiecommissie.

Bedrijven in Venhorst veroorzaken niet veel overlast. Wel genoemd worden het vrachtverkeer dat van en naar de bedrijven gaat, de spuiterij van het autobedrijf en de stankcirkels die rond agrarische bedrijven liggen. Vóór 2015 moeten bedrijven in de kom zijn verplaatst.

6.2 Werkgelegenheid

De Klankbordgroep van de reconstructie heeft recentelijk uitgezocht dat Venhorst 535 gezinnen telt. Daarvan hebben er 95 een agrarisch bedrijf. Tachtig daarvan bevinden zich buiten de bebouwde kom, vijftien binnen de bebouwde kom. Hoewel dit geen echte werkgelegenheidscijfers zijn, geven ze wel een indicatie van het belang van de agrarische sector voor Venhorst.

Tabel 20 geeft inzicht in het aantal arbeidsplaatsen buiten de agrarische sector in Venhorst.

Tabel 20: Ontwikkeling aantal arbeidsplaatsen in Venhorst buiten de agrarische sector

Sector	1998	1999	2000	2001	2002
Industrie	81	95	102	103	102
Bouwnijverheid	36	32	41	47	50
Handel en reparatie	51	49	47	46	43
Horeca	29	29	27	27	27
Vervoer, opslag en communicatie	34	32	44	34	61
Financiële instellingen	3	3	3	3	3
Zakelijke dienstverlening	10	22	28	28	30
Onderwijs	15	15	15	13	20
Gezondheids- en welzijnszorg	4	6	7	7	7
Overige diensten	13	13	13	12	13
Totaal	276	296	327	320	356

Bron: ETIN Adviseurs

De werkgelegenheid buiten de agrarische sector is in Venhorst de laatste jaren sterk gegroeid – alleen tussen 2000 en 2001 was er sprake van een lichte daling.

De industrie biedt in Venhorst de meeste werkgelegenheid, gevolgd door vervoer, opslag en communicatie, bouwnijverheid en handel en reparatie. Relatief gezien is echter het aantal arbeidsplaatsen in de zakelijke dienstverlening in Venhorst sinds 1998 het sterkst gestegen: een verdrievoudiging.

Meningen van de deelnemers

De deelnemers geven aan dat de meeste inwoners buiten Venhorst werken. In een straal van 20 km rond het dorp is veel werkgelegenheid te vinden (Gemert, Oss, Uden, Veghel). De werkgelegenheid in Venhorst zelf moet worden gestimuleerd.

6.3 Werkloosheid

Het is bekend dat in kleine dorpen weinig mensen staan ingeschreven als werkzoekende. Dat is ook in Venhorst het geval, zo blijkt uit tabel 21.

Tabel 21: Ontwikkeling aantal niet-werkende werkzoekenden in Venhorst

	december 2001	december 2002	Verschil 2001-2002	
			aantal	in procenten
Mannen	8	11	3	37,5
Vrouwen	7	8	1	14,3
Totaal	15	19	4	26,7

Bron: CWI

Tussen eind 2001 en eind 2002 is het aantal ingeschreven werkzoekenden iets gestegen. Gelet op de huidige economische situatie mag verwacht worden dat deze stijging nog doorgaat.

7 De relatie tussen burger en overheid

Venhorst beschikt niet over een echte dorpsraad. Gemeenschapsbelang Venhorst is een politieke partij, die vertegenwoordigd is in raad en college. Bij de laatste verkiezingen voor de gemeente (6 maart 2002) bedroeg het opkomstpercentage in Venhorst ruim 84,5 procent. Ruim 89 procent van de geldige stemmen ging naar Gemeenschapsbelang Venhorst.

Een belangrijk element in de relatie tussen burger en overheid is de informatieverstrekking door de overheid: de burger moet weten wat er speelt. In Venhorst is dit een actueel punt.

Per 1 januari 2003 ging het plaatselijke weekblad *Nieuws rondom de Kei van Venhorst* op in het *Weekblad voor Boekel en Venhorst*. Hierin worden alle officiële publicaties en wettelijk voorgeschreven bekendmakingen geplaatst. De gemeente benut het dus voor haar informatievoorziening.

Het weekblad wordt echter niet bezorgd in het buitengebied van Venhorst. Daardoor zijn mensen slecht of in het geheel niet op de hoogte van actuele zaken.

Mensen in het buitengebied kunnen ook de Boekelse Lokale Omroep Kring (BLOK) niet ontvangen.

Meningen van de deelnemers

De deelnemers uit het buitengebied dringen er sterk op aan dat de nieuwsvoorziening in het buitengebied wordt verbeterd.

Hoewel Venhorst voldoende is vertegenwoordigd in de gemeenteraad, heerst er onder sommige deelnemers het gevoel dat in Boekel relatief meer wordt geïnvesteerd dan in Venhorst (met name voor verenigingen, jeugd en ouderen). Men vindt dat kleine kernen juist meer aandacht en subsidie moeten krijgen om voorzieningen in stand te kunnen houden.

In het algemeen ziet men de discussiebijeenkomsten over De toekomst van Venhorst als een belangrijke stap om te komen tot een goede communicatie.

Er wordt opgemerkt dat in Venhorst voldoende initiatieven worden genomen, maar daar wordt te weinig gehoor aan gegeven. Kleine kernen moeten zelf initiatieven ontwikkelen, terwijl grote kernen alles aangeleverd krijgen. De ideeën die door Venhorst worden uitgedacht worden eerst in Boekel uitgevoerd (bijvoorbeeld speelveldjes).

De ervaringen van verschillende verenigingen met de gemeente lopen uiteen. Sommige klagen erover dat de besluitvorming veel te traag is, dat tussentijdse berichtgeving ontbreekt en dat ze het gevoel hebben door de gemeente aan het lijntje te worden gehouden.

Andere daarentegen, zoals de fanfare en het Peellandschapspark Voskuilheuvel, zijn zeer positief over de relatie met de gemeente.

Sommige deelnemers vinden dat er een nieuwe dorpsraad moet worden gestart, die los van de politiek staat en waarin alle categorieën mensen vertegenwoordigd zijn. Er kan een enquête worden gehouden onder de inwoners. Dan kan ook worden gevraagd wie er in wil. Dan krijgt iedereen (dus niet alleen politiek actieve mensen) de kans om erin te komen.

Over de aandacht die andere instanties hebben voor Venhorst, wordt opgemerkt dat de politie niet of slecht bereikbaar is en vaak te laat op de plaats van bestemming is. Ook controleert de politie te weinig; men pleit voor een buurtagent.

Verder wordt geklaagd over de aanrijtijden van ambulances: die zijn te lang. En de hulpverlening (alarmnummer 112) lijkt niet te weten waar Venhorst ligt.

8 Actiepunten

De opmerkingen, wensen en meningen van de deelnemers zijn vertaald in negen acties, die allemaal een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van Venhorst. De deelnemers hebben ieder voor zich een prioriteit kunnen toekennen aan de acties. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in dit hoofdstuk. De acties staan hier in volgorde van prioriteit, dat wil zeggen: actie 1 heeft, volgens de deelnemers, de hoogste en actie 9 de laagste prioriteit.

De acties zijn:

- 1 Aandacht voor het wonen
- 2 Een multifunctioneel dorpshuis
- 3 Verbetering van de binnensportaccommodatie
- 4 Realisering van één buitensportaccommodatie
- 5 Aandacht voor verkeersveiligheid
- 6 Op naar een dorpsraad?
- 7 Aandacht voor startende bedrijven
- 8 Betere informatievoorziening in het buitengebied
- 9 Openbaar vervoer

Hierna worden de acties uitgewerkt. Daarbij worden de belangrijkste ontwikkelingen en opvattingen van de deelnemers, zoals die in de voorgaande hoofdstukken zijn verwoord, kort samengevat.

Actie 1: Aandacht voor het wonen	
Doel	De toekomstige woningbouw moet zo goed mogelijk tegemoet komen aan de woonbehoeften van de Venhorstse bevolking, waarbij de aandacht vooral uitgaat naar starters en ouderen.
Toelichting	<p>De opvatting dat er in Venhorst te weinig woningen worden gebouwd, leeft breed onder de bevolking. Als er te weinig bouwmogelijkheden zijn, trekken jongeren weg; zij zoeken dan elders een woning. Als jongeren noodgedwongen het dorp verlaten, heeft dat gevolgen voor de leefbaarheid. Ouderen willen graag zo lang mogelijk zelfstandig in hun vertrouwde omgeving blijven wonen. Dat kan alleen als de woning en de woonomgeving zoveel mogelijk voldoet aan hun behoeften.</p> <p>De komende jaren zijn er nog diverse bouwmogelijkheden in Venhorst. De provincie heeft het bouwplan van de gemeente voor jonge starters en ouderen (10 woningen op de locatie Van Duijnhoven) voorlopig goedgekeurd. De gemeente moet de plannen vóór 1 september 2003 uitwerken en indienen bij de provincie. Als de gemeente overeenstemming bereikt met de eigenaar van de grond en de provincie keurt de plannen goed, kunnen de woningen in 2004 worden gebouwd.</p>

	<p>Verder voorziet de <i>StructuurvisiePlus</i> in de bouw van 8 woningen in 2006 (Voskuilen fase 3) en 12 woningen in 2009 (inbreiding kerkhof). Wellicht dienen zich tussentijds nog nieuwe mogelijkheden aan, bijvoorbeeld als het kantoor van de Rabobank vrijkomt (zie ook actie 4).</p> <p>De <i>StructuurvisiePlus</i> geeft vooral aan waar en hoeveel woningen kunnen worden gebouwd. Maar het gaat niet alleen om de aantallen en de plaats. In een klein dorp als Venhorst moet heel zorgvuldig worden nagegaan aan welke woningen behoefte is: huur of koop, eengezinswoning of appartement, goedkoop of duur, klein of groot, kavels of woningen, woning-splitsing. De lijsten met ingeschrevenen voor bouwgrond, koop- en huurwoningen kunnen daarbij niet zo maar als uitgangspunt worden genomen. Daarvoor zijn ze te onzuiver.</p> <p><i>De deelnemers pleiten ervoor dat de lijsten met ingeschrevenen voor een bouw-kavel, koop- en huurwoning worden opgeschoond, zodat een beter inzicht ontstaat in de behoefte.</i></p> <p>Daarbij is het ook zaak dat de ingeschrevenen zo goed mogelijk weten waar ze aan toe zijn: welke kansen er zijn en wat de te verwachten wachttijden zijn.</p> <p>Verder is het aan te bevelen om in Venhorst woningen te realiseren, die voor meerdere bevolkingsgroepen geschikt zijn. Een voorbeeld: kleinere woningen met bad- en slaapkamer gelijkvloers zijn geschikt voor ouderen én jongeren. Door zulke woningen te bouwen, is de kans het grootst dat voldaan kan worden aan de behoeften.</p> <p><i>De deelnemers vinden dat in Venhorst appartementen of woningen moeten worden gebouwd, die geschikt zijn voor starters én senioren. Zulke woningen bieden jongeren een doorgroeimogelijkheid.</i></p> <p>Bovendien is het van belang dat er niet schoksgewijs, maar regelmatig woningen worden gebouwd. Dan kan het beste aan de vraag worden voldaan.</p> <p><i>De deelnemers vinden het belangrijk dat bouwgrond zo gefaseerd mogelijk wordt uitgegeven, zodat er in de toekomst regelmatig kan worden gebouwd. Men maakt zich er dan ook zorgen over dat de woningen in Voskuilen fase 3 pas in 2006 zijn voorzien.</i></p> <p>Op zich zijn de deelnemers niet tegen inbreiding, maar inbreiden mag niet ten koste gaan van alles. Venhorst moet ook groene plekken behouden; het dorpse karakter mag niet worden aangetast.</p> <p><i>De deelnemers vinden dat de provincie te rigoureuus kiest voor inbreiding; ook enige uitbreiding moet mogelijk zijn.</i></p>
Wie?	Gemeente, Stichting PeelrandWonen, eventueel in samenwerking met de dorpsraad.

Actie 2: Een multifunctioneel dorps huis	
Doel	Een dorps huis, dat voldoet aan de huidige eisen en waar meerdere functies in zijn ondergebracht.
Toelichting	<p>Dorps huis De Horst vervult een belangrijke rol voor (de verenigingen van) Venhorst, maar functioneert in de praktijk niet goed. Bovendien voldoet het op een aantal punten niet meer aan de eisen des tijds. Maar voordat eventueel wordt besloten tot verbouwing over te gaan, is het zaak de situatie breder te bekijken. Daarbij moeten in ieder geval de volgende dingen worden meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enige tijd geleden is De Horst uitgebreid met De Slenk, waar de ouderen, de KPJ en de fanfare een plek hebben gevonden. Hoewel beide gebouwen aan elkaar grenzen (er is zelfs een doorgang), is het beheer gescheiden. Voor een goed functionerend dorps huis is het noodzakelijk te komen tot één beheersvorm én een regelmatig overleg tussen beherende instantie en gebruikers. - Pal naast De Horst ligt het voormalige wit-gele kruisgebouw, dat inmiddels leeg staat. Nagegaan moet worden of dit gebouw (al dan niet in zijn huidige vorm) of de grond waarop het staat betrokken kan worden bij de te ontwikkelen plannen voor De Horst. - De Rabobank is van plan om het kantoor in Venhorst te sluiten en te vervangen door een geldautomaat in combinatie met spreekruimte. Nagegaan moet worden welke mogelijkheden er zijn om zowel de geldautomaat als het spreekuur onder te brengen in het dorps huis. Dan moet ook duidelijk worden aan welke ruimte(n) de Rabobank behoefte heeft. - Meer in het algemeen zal moeten worden nagegaan welke behoeften er leven onder Venhorstse verenigingen, organisaties en instellingen. <i>De deelnemers vragen daarbij in het bijzonder aandacht voor de jeugd van 12 tot 18 jaar, omdat voor hen voorzieningen ontbreken.</i> <p>Ook andere mogelijke gebruikers (bijvoorbeeld op het vlak van zorg) zullen moeten worden benaderd. Dan immers wordt helder hoe een multifunctioneel dorps huis er uit zou kunnen gaan zien en welke zaken erin zouden kunnen worden ondergebracht.</p> <p><i>Diverse deelnemers wijzen op het belang van mogelijkheden voor kinderopvang.</i></p> <p><i>De deelnemers zijn er voorstander van om een relatie te leggen tussen het multifunctionele dorps huis en de binnensport-accommodatie (zie actie 3).</i></p>
Wie?	Gemeente, Stichting De Horst, verenigingen, eventueel de dorps raad.

Actie 3: Verbetering van de binnensportaccommodatie	
Doel	Een binnensportaccommodatie, die voldoet aan de huidige eisen en die zo goed mogelijk aansluit op de behoeften in Venhorst.
Toelichting	<p>De belangrijkste klacht over de bestaande gymzaal in Venhorst is dat die te klein is voor binnensport, zoals volleybal, korfbal en handbal. Daardoor moeten Venhorstse verenigingen uitwijken naar ruimte buiten het dorp.</p> <p>Het is zaak na te gaan wat de mogelijkheden zijn om een binnensportaccommodatie te realiseren, die dit probleem oplost. Daarbij moeten de volgende zaken in ieder geval worden meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In hoeverre voldoet de gymzaal aan de huidige (veiligheids) eisen? - Welke concrete wensen leven er onder de sportverenigingen? - De gymzaal wordt ook gebruikt door de basisschool en de senioren-gym. Wat zijn hun wensen? - Is de huidige gymzaal zodanig te verbeteren, dat die voldoet aan de wensen en - indien nodig - aan de eisen? - Is een nieuwe sportzaal (waar competitiewedstrijden voor volley-, korf- en handbal kunnen worden gespeeld) realistisch? - Welke ideeën zijn er over een mogelijke locatie? - Wat zijn de financiële gevolgen? <p><i>Veel deelnemers verwachten dat het niet mogelijk is de huidige gymzaal zodanig te verbeteren dat deze voldoet aan de wensen en eisen. Zij pleiten voor sloop. Over de vraag of de sportzaal geschikt moet zijn voor wedstrijden lopen de meningen uiteen. Sommigen vinden het noodzakelijk, anderen vinden dat de Venhorstse verenigingen daarvoor te klein zijn. De deelnemers zijn tevreden over de huidige locatie van de gymzaal.</i></p> <p><i>De deelnemers zijn er voorstander van om een relatie te leggen tussen de binnensportaccommodatie en het multifunctionele dorps huis (actie 2). Dan zou de sportzaal ook gebruikt kunnen worden voor grotere activiteiten en bijeenkomsten.</i></p>
Wie?	Gemeente, sportverenigingen, school, eventueel de dorpsraad.

Actie 4: Realisering van één buitensportaccommodatie	
Doel	Een buitensportaccommodatie, die zo goed mogelijk aansluit op de behoeften in Venhorst.
Toelichting	<p>Venhorst heeft nu twee sportterreinen, één voor voetbal (plus een evenemententerrein) en één voor hand- en korfbal met ruimte voor de schietvereniging. Er wordt al een tijd gesproken over een herinrichting van het sportpark, waarbij het de bedoeling is dat de korf- en handbalvelden samen met de ruimte voor de schietvereniging bij de voetbalvelden worden gebracht. Een eerste uitwerking van deze voorstellen - die mede tot stand zijn gekomen in overleg met de sportverenigingen - is op 25 februari 2003 tijdens een openbare bijeenkomst gepresenteerd aan de leden van de gemeenteraad.</p> <p>Bij zulke plannen gaat het om meer dan het herinrichten van het sportterrein. Er moet zorgvuldig met alle betrokken verenigingen worden overlegd, om tot zo goed mogelijke keuzes te komen. Daarbij gaat het onder meer om vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biedt één sportpark sportverenigingen de mogelijkheid om hun krachten te bundelen, waardoor ze betere mogelijkheden hebben om te blijven bestaan? - Hebben verenigingen een eigen clubgebouw nodig, of is het beter te zoeken naar combinaties, van bijvoorbeeld kantine, kleedruimten en douches et cetera? - Wat zijn ruimtelijke of milieutechnische (stankcirkels) beperkingen? - Wat zijn de financiële gevolgen? <p><i>De meeste deelnemers zijn er sterk voorstander van om een buitensportaccommodatie te realiseren met zo veel mogelijk gemeenschappelijk gebruik. Op die manier kunnen verenigingen hun krachten bundelen en het beste in stand blijven. Anderen vinden dat sportverenigingen recht hebben op een eigen plek.</i></p> <p><i>Over de vraag of er in Venhorst behoefte is aan een tennisaccommodatie lopen de meningen uiteen. Dat zou verder onderzocht moeten worden.</i></p> <p>Voor wat betreft de ruimte voor de schietvereniging moeten ook de mogelijke combinaties met de binnensportaccommodatie en gemeenschapshuis de Horst worden onderzocht.</p> <p>In de <i>StructuurvisiePlus</i> is al aangegeven dat op de plaats van de huidige hand- en korfbalvelden en de ruimte van de schietvereniging woningbouw zal komen. Maar welke woningen er komen en hoe er zal worden gebouwd ligt nog open. De verdere invulling daarvan zal een onderdeel moeten zijn van actie 1, aandacht voor het wonen.</p>
Wie?	Gemeente, sportverenigingen, eventueel de dorpsraad.

Actie 5: Aandacht voor verkeersveiligheid	
Doel	Verbetering van de verkeersveiligheid binnen en buiten de bebouwde kom.
Toelichting	<p>Tijdens de discussiebijeenkomst zijn vele verkeersonveilige situaties genoemd, zowel binnen als buiten de bebouwde kom van Venhorst.</p> <p>Het is zaak om alle naar voren gebrachte knelpunten nader te verkennen en aan te geven wat de mogelijkheden zijn voor oplossingen.</p> <p>Omwonenden van het Sint Josephplein hebben inmiddels een idee ontwikkeld voor een herinrichting van het plein, waarin tevens verschillende verkeersveiligheidsmaatregelen (zoals een 30 km-zone, verhoogde kruisingen, oversteekplaatsen et cetera) zijn opgenomen. Deze voorstellen moeten worden betrokken bij de genoemde verkenning van knelpunten en mogelijke oplossingen.</p> <p>Verkeers(on)veiligheid hangt sterk samen met het gedrag van mensen. Het is een bekend gegeven dat het vooral de inwoners zelf zijn die te hard rijden, omdat zij de situatie ter plekke kennen. Het is dan ook de vraag of drempels afdoende zijn.</p> <p><i>De deelnemers pleiten voor betere handhaving, voor de aanleg van 30 km-zones op die plaatsen waar geen doorgaand verkeer is, voor wegversmallingen en plateaus, voor flitskasten en voor meer sociale controle: mensen moeten elkaar aanspreken op hun rijgedrag.</i></p>
Wie?	Gemeente, politie, 3VO (Verenigde Verkeers Veiligheids Organisatie), bewoners, eventueel de dorpsraad.

Actie 6: Op naar een dorpsraad?	
Doel	Nagaan of er in Venhorst behoefte is aan een niet-politieke dorpsraad.
Toelichting	<p>Gemeenschapsbelang Venhorst is diep geworteld in de Venhorstse samenleving - dat blijkt bijvoorbeeld uit de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen.</p> <p>Maar juist het feit dat Gemeenschapsbelang deelneemt aan de verkiezingen en vertegenwoordigd is in gemeenteraad en college van B&W, maakt de positie wat onhelder. Immers, een dorpsraad behartigt de belangen van het dorp, terwijl een politieke partij die in de gemeenteraad zit en een wethouder heeft, zich moet inzetten voor het algemeen belang van de gemeente. In het gemeentebestuur moeten de belangen van Venhorst dus worden afgewogen tegen die van de andere kernen van de gemeente.</p> <p>Er zijn stemmen opgegaan om in Venhorst een dorpsraad op te richten, waar niet alleen politiek-actieve mensen in zitten. Die dorpsraad kan dan goed bestaan naast Gemeenschapsbelang, omdat die dan alleen nog een politieke partij is.</p> <p>Zo'n dorpsraad kan in de toekomst een goede rol vervullen als het gaat om het bewaken van de afhandeling van klachten (bijvoorbeeld rond de aangedragen verkeersonveilige situaties).</p> <p><i>Over deze actie lopen de meningen uiteen. De meeste deelnemers juichen het idee voor een dorpsraad toe; sommigen vinden dat Gemeenschapsbelang als dorpsraad functioneert en zijn daar tevreden over. Om de belangstelling verder te peilen moet worden nagegaan hoe de bevolking van Venhorst daarover denkt. Als het idee aanslaat, moet verder worden nagedacht over de structuur. Een idee is om uit iedere vereniging iemand af te vaardigen in de dorpsraad.</i></p>
Wie?	Gemeenschapsbelang Venhorst, verenigingen.

Actie 7: Aandacht voor startende bedrijven	
Doel	De leefbaarheid en levendigheid van Venhorst verbeteren door de vestiging van kleinschalige startende bedrijven gemakkelijker te maken.
Toelichting	<p>De provincie biedt bedrijven in het landelijk gebied slechts beperkte mogelijkheden. Daardoor zijn de kansen op uitbreiding van het bedrijventerrein in Venhorst uiterst klein.</p> <p>Toch is het voor de leefbaarheid en levendigheid van belang dat een dorp ook werkgelegenheid biedt (de cijfers laten zien dat Venhorst hierbij niet slecht scoort). Het zou goed zijn als kleine, startende bedrijven, die geen behoefte hebben aan plaats op een bedrijventerrein, meer kansen krijgen. Dat kan bijvoorbeeld door soepeler om te gaan met de vestiging van aan huis gebonden beroepen of door een bedrijfsverzamelgebouw voor starters en kleine bedrijven te realiseren.</p> <p>Daar moeten ook de mogelijkheden van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen bij worden betrokken. Daarbij mogen de kansen op recreatief gebied zeker niet worden vergeten.</p> <p>Als eerste moet worden nagegaan welke behoeften er leven onder kleine en startende bedrijven.</p> <p><i>De deelnemers vinden dat de provincie ten aanzien van bedrijventerreinen in het landelijk gebied een te stringent beleid voert. Bedrijvigheid betekent veel voor de dorpen. Het idee voor een bedrijfsverzamelgebouw leeft bij een aantal deelnemers niet echt.</i></p>
Wie?	Gemeente, ondernemersvereniging.

Actie 8: Een betere informatievoorziening in het buitengebied	
Doel	Iedere inwoner van Venhorst - in het dorp én in het buitengebied - moet op de hoogte zijn van ontwikkelingen binnen Venhorst en de gemeente Boekel.
Toelichting	<p>Sinds 1 januari 2003 is het plaatselijke weekblad <i>Nieuws rondom de Kei van Venhorst</i> opgegaan in het <i>Weekblad voor Boekel en Venhorst</i>. Hierin worden alle officiële publicaties en wettelijk voorgeschreven bekendmakingen geplaatst. Ook alle activiteiten van Venhorstse (sport)verenigingen en de parochie worden er in vermeld. Het weekblad wordt echter niet bezorgd in het buitengebied van Venhorst.</p> <p>Mensen die in het buitengebied wonen kunnen ook de Boekelse Lokale Omroep Kring (BLOK) niet ontvangen.</p> <p>Nagegaan moet worden hoe de informatievoorziening voor bewoners van het buitengebied van Venhorst kan worden verbeterd.</p> <p><i>Veel deelnemers vinden dat de gemeente een informatieplicht heeft voor haar inwoners. Enkelen doen de suggestie om, als het onmogelijk is om krantjes en dergelijke te bezorgen in het buitengebied, ze neer te leggen bij de Troefmarkt. Een andere mogelijkheid is buurtverenigingen in te schakelen om ze per buurt te bezorgen.</i></p>
Wie?	Gemeente, drukker/uitgever, buurtverenigingen.

Actie 9: Openbaar vervoer	
Doel	Verbetering van het openbaar vervoer.
Toelichting	<p>Het openbaar vervoer in Venhorst is zeer beperkt: een buurtbus die slechts enkele malen per dag rijdt en op zondag helemaal niet. Omdat deze situatie nooit anders is geweest (het <i>Dorpenplan Venhorst</i> uit 1981 geeft aan dat Venhorst pas in 1979 een buurtbus kreeg, daarvoor was er geen openbaar vervoer), is het echter onwaarschijnlijk dat er een andere vorm van openbaar vervoer zal komen, of dat de buurtbus vaker zal gaan rijden. Verbetering kan wellicht wel gevonden worden in een aanpassing van de route en/of een betere aansluiting op andere buslijnen.</p> <p>Behalve het reguliere openbaar vervoer biedt sinds kort de taxihopper (een vorm van collectief vraagafhankelijk vervoer) vervoersmogelijkheden. Het blijkt dat deze voorziening nog redelijk onbekend is (zo wordt vaak gedacht dat die alleen toegankelijk is voor ouderen).</p> <p><i>De deelnemers vinden dat meer bekendheid moet worden gegeven aan de taxihopper. De suggestie is gedaan om een informatieavond voor iedereen te houden.</i></p>
Wie?	Busonderneming, taxihoppercentrale, gemeente.

9 Overige aandachtspunten

Niet alle zaken die door de deelnemers zijn ingebracht tijdens de twee discussiebijeenkomsten hebben een plek gekregen in de acties. Hieronder volgt een overzicht van deze punten:

- Er worden problemen verwacht bij het werven van vrijwilligers.
- De overstort van het riool op De Biezen is slecht.
- Groenvoorzieningen worden slecht onderhouden.
- Het buitengebied heeft geen kabel en gas.
- De ontvangst van mobiele telefoons is op veel plaatsen in Venhorst slecht.
- Er is gebrek aan voorzieningen voor de jeugd van 12 tot 18 jaar. Genoemd zijn een hangplek, een geasfalteerd speelveld met basketbalkorf en verplaatsbare speeltoestellen (halfpipe).
- Gepleit is voor een plaats met verlichting (parkeerplaats, sportveld of weiland), die in de winter snel kan worden omgetoverd tot ijsbaan.
- De openbare ruimte verdient wat meer aankleding: bankjes met tafels, een kiosk.
- Suggesties voor de afvalinzameling: er is behoefte aan de mogelijkheid om een of twee keer per jaar grof vuil te storten of te laten ophalen én er zou een goed afsluitbare plaats voor de inzameling van oud papier moeten zijn.
- Mensen moeten er zich bewust van zijn dat het van groot belang is dat Venhorst nog een supermarkt heeft.
- De recreatieve fietspaden moeten verbeterd worden: beter onderhouden, gescheiden van wegen, betere bewegwijzering en langs horecavoorzieningen. Dan betekenen ze ook wat voor de leefbaarheid.
- Peellandschapspark Voskuilenheuvel heeft uitbreidingsplannen. Men vreest dat de bestaande infrastructuur daar niet geschikt voor is, dus bestaat het gevaar van overlast.
- De thuiszorg kampt met onderbezetting.
- De huisartsenpost is te ver weg (vooral in het weekend) en werkt niet goed. De telefonische bereikbaarheid is slecht.
- Als de pastoor stopt, vreest men voor de toekomst van de kerk. Wat te doen met de kerk, pastorie en tuin?
- Het gevoel bestaat dat in Boekel relatief meer wordt geïnvesteerd dan in Venhorst (met name voor verenigingen, jeugd en ouderen). Kleine kernen moeten juist meer aandacht en subsidie krijgen om voorzieningen in stand te kunnen houden. De discussiebijeenkomsten over *De toekomst van Venhorst* worden gewaardeerd.
- De politie is niet of slecht bereikbaar en is vaak te laat op de plaats van bestemming. Ook controleert de politie te weinig; men pleit voor een buurtagent.
- De aanrijtijden van de ambulances zijn te lang.

Ook deze punten verdienen aandacht bij de verdere uitvoering van de dorpsvisie Venhorst.

10 Hoe nu verder?

Veel inwoners van Venhorst hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze toekomstvisie. Ze hebben zich tijdens twee intensieve discussiebijeenkomsten gebogen over het wel en wee van hun dorp. Ze hebben suggesties aangedragen over wat er zou moeten gebeuren om ervoor te zorgen dat Venhorst een aantrekkelijk dorp blijft om er te leven, voor jong én oud.

De aanpak die is gekozen, heeft er mede toe geleid dat een grote groep inwoners enthousiast is geworden om zich in te zetten voor hun dorp. Het is nu zaak ervoor te zorgen dat dat enthousiasme blijft.

Om dat te bereiken is het zaak dat de gemeente, als opdrachtgever van deze toekomstvisie, zich zo spoedig mogelijk uitspreekt over het product en de voorgestelde acties. Immers, elke deelnemer is benieuwd wat er nu gaat gebeuren.

Verder is het van belang om - nadat de gemeenteraad van Boekel zich heeft uitgesproken over de te ondernemen acties - binnen de gemeente een ambtenaar aan te wijzen die de uitvoering van de acties gaat coördineren.

Maar de bal ligt niet alleen bij de gemeente. Er zal moeten worden nagedacht over een organisatievorm, waardoor inwoners van Venhorst betrokken blijven bij de uitvoering van de acties uit deze toekomstvisie. Een mogelijkheid is om de klankbordgroep, die het PON bij zijn werk met raad en daad heeft bijgestaan, de komende periode te laten bestaan. Op die manier kan de relatie tussen uitvoering en dorp(sbewoners) worden behouden.

De klankbordgroep kan dan gedurende de uitvoering regelmatig bijeenkomen om de stand van zaken te bespreken. Op gezette tijden moeten dan ook de inwoners van Venhorst worden geïnformeerd.

Het PON stelt voor om, nadat de gemeenteraad zich heeft uitgesproken over deze rapportage en nadat duidelijk is geworden hoe de uitvoering van de acties de komende tijd ter hand wordt genomen, een informatiebijeenkomst te beleggen voor de Venhorstse bevolking. Dan kunnen de resultaten van de discussies over *De toekomst van Venhorst* worden gepresenteerd en kan tevens worden toegelicht wat er verder gaat gebeuren.

Bovendien stellen we voor om de belangrijkste uitkomsten van de discussies over *De toekomst van Venhorst* en het standpunt van de gemeenteraad daarover, neer te leggen in een aantrekkelijk vormgegeven informatiekraantje, dat bedoeld is voor alle inwoners van Venhorst. Op die manier wordt iedereen die dat wil op de hoogte gebracht van de resultaten en van wat er verder mee gaat gebeuren.

Bijlage: Overzicht van gebruikte bronnen

- ETIN Adviseurs, *Werkgelegenheidsonderzoek Noordoost Noord-Brabant 2002*, Tilburg z.j.
- Gemeente Boekel en Stedebouwkundig Bureau Croonen bv, *Dorpenplan Venhorst*, Boekel/Berlicum, januari 1981.
- Hermes Groep nv, *Dienstregeling ingaande 17 februari 2002*.
- Provincie Noord-Brabant, *Bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant. Actualisering 2002*, 's-Hertogenbosch 29 oktober 2002.
- Provincie Noord-Brabant, *Eerste beoordeling pilot 'Bouwen voor specifieke groepen in kleine kernen'*, 's-Hertogenbosch 27 november 2002.
- Provincie Noord-Brabant, *Woningvoorraad en aantal inwoners per gemeente, onderscheiden naar wijken en buurten*, 's-Hertogenbosch december 2001.
- *Rapport leerlingenprognoses basisonderwijs gemeente Boekel*, Nijmegen november 2001.
- Stichting PeelrandWonen, *Toelichting woningtoewijzing*, Boekel z.j.
- Werkgroep '2 duizend, *Volkshuisvestingsplan gemeente Boekel 1998-2002*, Amersfoort 1 december 1998.
- Werkgroep '2duizend, *Woningmarktanalyse gemeente Boekel*, Amersfoort 23 november 1998.

Websites:

- www.funda.nl
- www.taxihopper.nl

Overzicht PON-publicaties

U kunt onderstaande publicaties bestellen door overmaking van het genoemde bedrag op postbankrekeningnummer 1081447, ten name van: PON Tilburg, onder vermelding van PON-rapport nummer/titel.

Een overzicht van de PON-publicaties van de afgelopen jaren kunt u gratis aanvragen via e-mail pon@pon-brabant.nl of telefonisch (013) 535 15 35. De publicaties zijn per categorie ondergebracht. Van elke publicatie is een korte omschrijving opgenomen, het aantal pagina's, het PON-bestelnummer en het ISBN.

03-08	Kuyper, H. de en J. Lijten De toekomst van Venhorst. Feiten, ontwikkelingen, meningen en acties. € 6,50
03-07	Wakker, A. van de De GGZ kan het niet alleen! Vraagsturing in de Regiovisie GGZ Midden-Brabant. € 5,--
03-06	Long, K. du Drempels op de sportvloer? Onderzoek naar de drempels die mensen met een functiebeperking ervaren bij het sporten. € 6,--
03-05	Overbekking J. en P. van Daal 'Over eigen wegen'. Evaluatie van de Landelijke Sinti Organisatie € 6,50
A-044	Bosch, A., K. du Long en L. Rutjes KK Kengetallen Kompasje jeugd. € 5,--
03-04	Wezel, M. van en I. Tilma Aan de andere kant van de slagboom. Illegalen en lokaal beleid. € 3,--
03-03	Erp, S. van Zorgen voor de dag van morgen. Een studiedag naar sociale verbanden. € 5,--
03-02	Smets, J. en A. Bosch Instroom en behoud van allochtone medewerkers in de thuiszorg. Een verkennend onderzoek. € 6,--
03-01	Nauta, K., Sj. Cox en A. Groen 'Alles is gezegd, het werk is nooit af'. Tweede ronde regiovisies verpleging en verzorging. € 6,--

- PON   Jaarboek 2003
De nieuwe maakbaarheid. Tussen opwinding en realiteit.
€ 20,--
- 02-30   Rietveld, T.
Bundeling van krachten. Samenwerking palliatieve terminale zorg Breda.
€ 6,50
- 02-29   Swinkels, M. en T. Rietveld
Lokale zorg en dienstverlening in Escharen. Visie en actieplan.
€ 5,--
- 02-28   Smets, J. en A. Dorrestein
Samen naar de naschoolse opvang. Onderzoek naar de mogelijkheden van
reguliere NSO voor kinderen met een lichamelijke handicap.
€ 5,--
- 02-27   Dorrestein, A. en A. Bosch
Gedeelde kennis. Onderzoek naar de afstemming van psycho-educatie-
programma's op behoeften van verwanten van mensen met schizofrenie.
€ 7,50
- 02-26   Daal, P. van en P. de Kroon
Nieuwe verhoudingen. Omroep Brabant in een gewijzigd provinciaal perspectief.
€ 6,50
- 02-25   Erp, S. van en T. Rietveld
Het bestaande versterken. Onderzoek naar de haalbaarheid van een belangen-
vereniging voor mantelzorgers in de regio 's-Hertogenbosch.
€ 7,--
- PON   Swinkels, M.
Video: Is uw gemeente ouderenproof? Ouderen leveren bouwstenen voor lokaal
beleid.
€ 6,--
- 02-24   Bosch, A., P. van Daal en A. Dorrestein
Thuis met domotica. De ervaringen van ouderen in zes Brabantse domotica-
projecten.
€ 6,50
- 02-23   Cox, S.
'Het mes snijdt aan twee kanten'. Begeleiding van Vluchtelingenjongeren in
Tilburg.
€ 6,--
- 02-22   Walraven, G., S. van Erp en M. Knegtel
Beleid komt niet vanzelf. Gemeentelijk gezondheidsbeleid in Noordoost-Brabant.
€ 6,--
- 02-21   Swinkels, M.
Evaluatie pilot Boxtel; functiegerichte indicatiestelling en zorgtoewijzing.
€ 6,--

- 02-20 Verkaar, E. en E. Edelmann
Begrensd vertrouwen. Draagvlakonderzoek AZC Tilburg-Noord.
€ 10,-
- PON Russel, N.
Jongleren in de praktijk. Praktijkvoorbeelden van het Cultuur Educatie Project in 's-Hertogenbosch-Oost.
€ 5,-
- 02-19 Smets, J.
Hulp gezocht? Vragen en ervaringen van jongeren en opvoeders.
€ 6,50
- 02-18 Wezel, M. van
'De samenstelling van je team is je visitekaartje'. Allochtone werknemers in de non-profit. Praktijkervaringen.
€ 5,-
- 02-17 Bekkers, M.
Evaluatie pilot vaccinatieprogramma tegen hepatitis B bij eerstelijns gezondheidsprofessionals.
€ 6,-
- 02-16 Edelmann, E. en K. Nauta
De Kleine Waarheid. Over verhuisbewegingen in enkele Brabantse plattelandsgemeenten. Samenvatting.
€ 4,-
- 02-15 Edelmann, E. en K. Nauta
De Kleine Waarheid. Over verhuisbewegingen in enkele Brabantse plattelandsgemeenten.
€ 11,50
- 02-14 Dorrestein, A. en K. du Long
Jongleren. Evaluatie-onderzoek naar het Cultuur Educatie Project in 's-Hertogenbosch-Oost.
€ 12,50
- 02-13 Erp, S. van
Zorglandschappen. Beelden van zorgboerderijen.
€ 6,-
- 02-12 Bekkers, M., A. Groen en T. Rietveld
Handboek Techno Zorg Bus.
€ 50,-
- 02-11 Erp, S. van
Combining the World of Farming and Care. The surplus value of a new development.
gratis verkrijgbaar
- 02-10 Wezel, M. van
Het geheim van De Ketting. Tilburgs moedercentrum als onmisbare schakel.
€ 6,50

- 02-09 Rutjes, L., M. Bekkers, P. van den Bogaart en D. van Veen
Zo-zo-zo op school. Voorstudie monitor Schoolmaatschappelijk Werk in het Voortgezet Onderwijs in de B5 van de provincie Noord-Brabant.
€ 6,50
- 02-08 Groen, A. en T. Rietveld
Draaiboek Techno Zorg Bus. Ontwikkeling en opzet van een voorlichtingsbus.
€ 6,50
- 02-07 Bekkers, M. en L. Rutjes
Van wet naar werkelijkheid. Cliëntenraden in de Brabantse jeugdzorg.
€ 5,--
- 02-06 Nauta, K.
Verdeelde of gedeelde ruimte. Wonen, leren, werken, zorgen en ontspannen op één locatie.
€ 11,50
- 02-05 Franken, P. en K. du Long
Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon. Wonen, zorg en welzijn door de ogen van Hoogeloonse ouderen.
€ 6,50
- 02-04 Tabibian, N. en P. Franken
Brabantse scholen maken zich breed. De ontwikkeling van brede scholen in de provincie Noord-Brabant: een onderzoek.
€ 6,--
- 02-03 Smets, J.
Crisisopvang voor jongeren in Helmond.
€ 6,--
- 02-02 Bekkers, M.
Vervolgevaluatie experiment cliëntenvertrouwenspersoon in de ambulante jeugdzorg in Zuidoost-Brabant
€ 6,--
- 02-01 Erp, S. van en M. Swinkels
Dicht bij huis. Integraal zorgarrangement LG.
€ 4,50
- PON Jaarboek 2002
Versnelling en vertraging. De hedendaagse worsteling met tijd.
€ 19,50
- 01-20 Wakker, A. van de
Afstemming jeugdwelzijn en jeugdzorg in de gemeente Eindhoven.
€ 4,50
- 01-19 Rietveld, T. en S. van Erp
Informeel zorg in Noord-Brabant. Een eerste inventarisatie.
€ 10,--